

EG MEINI TAÐ

Verkfall og stættastríð

Aref Olsen, lærari

Longu tvær vikur síðani verkfallið var av. Jú, jú kæri lesari, vit hava havt verkfall. Tað hava vit sæð í Sjónvápinum og hoyrt í Útvarpinum. So har er eingin ivi. Tað passar! Men sum vanligt, so vita vit, ið bógva í Suður-streymoy, bara frá fjølmiðlunum, hvat veruliga hendir her á landi. Einaferð, fyri nøkrum árum síðani, søgdu fjølmiðlarnir, at landið var í kreppu, og nú hava vit, sum sagt, hoyrt, at verkfall hevur verið. Jú, tað er okkurt, ið bendir á, at tað er eitt verri baks at vera bygd-afrell. Men, kæri bygdamaður, her hjá okkum gongur alt sum vanligt; vit alment løntu dusa okkum í sama lag skammleyst í blokkinum. Og tey tímaløntu hava tað eisini gott; ja, so gott at tey tíma ikki í verkfall.

Og hvi skulu tey fara í verkfall? Smb. umboðsmanninum hjá »Føroya arbeiðsgevarafelag« fáa tey alt ov nógv í løn. Og man tann maðurin ikki vita, hvat hann tosar um? Eini hús her í Havn kosta hálva aðru millión, so tað er ríkiligt hjá einum arbeiðara – um hann fær fulla viku- at tjena 13.000 kr. um mánaðin. Hann skal bara av við 15.000 kr í rentum og avdrøgum. Hetta er í finasta lagi!

Men, men, men! Eg hugsi hesir góðu menn hava mistikið seg; og tað so dyggiliga. Sannleikin er tann, at arbeiðaralønin er alt ov lág. Hon skuldi verið dupult so høg. Tá var eitt sindur av skili í, tí hvør kann liva í dag fyri 13.000 kr. um mánaðin? Ja, tey fastløntu kunnu ikki, arbeiðsgevararnir kunnu ikki, landsstýrismenninir kunnu ikki, og løgtingsmenninir kunnu so yvirhøvur ikki. Man tað ikki vera tí, at teir – fólksins tænarar – hava lóggið við sær sjálvum tvær

arbeiðaralønin um mánaðin. Og so eru teir so skammilígir, at teir – ella nakrir av teimum – beinan vegin eru klárir at lóggeva viðvíkjandi arbeiðsmannalønunum. Ja, lítillætnir eru teir ikki. Segði nakar lógarfestur stættamunur?

Grundin til at lóggeva skuldi vera, at nakrir laksir vóru sjúkir. Vónandi er heilsan batnað, nú verkfallið er av. Annars kann eg bara taka undir við Jógvani Mørkøre, trímenninginum, tá hann í fimmaranum nú ein dagin helt, at fjølmiðlarnir heldu skuldu roynt at funnið útav, hvi laksurin er sjúk-ur. Hvat er tað, sum hendir? Kann tað ikki hugsast, at alt ov nógvur laksur er trunkaður saman á einum trongum fjørði? At fjørðurin er ikki egnaður til so nógvan fisk? Ella er tað veruliga Ingeborg, sum hevur skyldina?

Annars er tað alneyðugt, at øll arbeiðarafeløgini og handverkarafeløgini standa saman sum ein maður, nú vit møguliga nærkast eini primitivari oljuvinnu. Føroyar eru í dag eitt stættasamfelag, og munurin millum stættirnar fer at økjast við risafetum, um tey tímaløntu ikki standa saman og eru til reiðar at leggja alt virksemi lamið, ið ikki hevur sum aðalmið at hjúkla um arbeiðsfólkið. Hvat edlari endamálið kann ein arbeiðsgevari og ein fyrirtøka hava, enn at geva arbeiðsfólkinum góða løn og góðar umstøður? Og er hetta ikki endamálið hjá oljuvinnuni, so er best, at eingin dropi verður funnin undir Føroyum. Tí sum mín góði vinur – húsavørðurin – er vanur at taka til:

– Hvat nyttar tað at vera ríkasti maður í kirkjugarðinum?

Bionicle røðin hjá LEGO er ógvuliga væl umtókt millum børn. Í BR í Havn vóru bert hesir báðir pakkar eftir, tá Sosialurin vitjaði herfyri. Men maori upprunafólkið í Ný Sælandi heldur, at LEGO við hesum leika hevur stolið halgar ímyndir frá teimum. Tí vilja maorar, at Bionicle røðin verður tikin av hyllunum

Mynd: Jens Kristian Vang

LEIKA John Johannessen

Maori upprunafólkið í Ný Sælandi er í øðini inn á nýggja røð av leikum frá LEGO og krevur, at framleiðslan verður steðgað.

Maori fólkið heldur, at LEGO í nýggju Bionicle røðini hevur stolið burtur av síðaarvi úr polynesisku gudalæruni, eins og orð og heilagrar myndir verða misnýttar. Tí hevur ein bólkur av maorum gjøgnum sakførara kravt, at LEGO steðgar at selja vøruna alt fyri eitt.

Hava stolið gudalæruna – LEGO hevur uttan nakað loyvið brúkt okkara polynesisku gudalæru, okkara staðarnavn og heilagu ímyndir í einum samanhangi, vit aldri hava góðkent, ljóða ákærunar frá sakførararnum, Maui Solomon, sum umboðar tey trý maori fólksløgini í Ný Sælandi.

Nøvn í Bionicle, sum Whenua, Onewa, Pohatu, Tohunga og Kanohi eru øll partur av polynesiska málinum, ið verður tosað við ymsum frábrigdum í Ný Sælandi, á Páskaoynni og á Hawaii.

Eitt av hesum nøvum hevur so stóra virðing millum maorar, at teir bert taka tað upp á tungu í nøkrum heilt serligum førum. Talan er um orðið Tohunga. Hetta er eitt hugtak fyri aðaligum lekingarhættum, og er orðið og hugtakið tí bannhalgað fyri maorar.

Vísu øllum aftur LEGO vísir kortini øllum skuldsetingunum aftur. – Bionicle er, sum alt annað leika, fiktívt. Talan er um ein heim uttan tíð og stað, men har vit hava fingið íblástur úr ymsum søguligum og mentanarligum grundhugsanum, segði Eva Lykkegaard, kunningarsjóri hjá LEGO, við Ritzaus

herfyri.

Kortini heldur sakførarin hjá maorum, at LEGO hevur skrásett polonesisk orð sum vørumerki og harvið í veruleikanum yvirtikið ræðið á orðum í málinum hjá maorum.

Men leiðslan fyri LEGO er alt annað enn samd.

– Tað er ikki rætt, at vit hava vørumerkt orð og nøvn frá Bionicle heiminum. Vit hava harafturimóti einans gjørt sjálvt orðið Bionicle til eitt vørumerki, sigur Eva Lykkegaard. Hon vísir á, at Bionicle er ein samanseting av ensku orðunum »biology« og »cronicle«

LEGO ræðist ikki eitt møguligt rættarmál, tí tað heldur ikki, at málið er lögfrøðisligt, men heldur kensluligt.

Fyri stjórnina Maorar ætla sær í rættin við málinum, men teir eru enn tá eisini sinnaðir at fara

so lagt við málinum, sum at gera tað til eitt politiskt mál millum ný sælandsku stjórnina og donsku stjórnina, ið varar av landinum, har LEGO verður framleitt.

Danmark hevur skrivað undir altjóða sáttmálan um lívfrøðiligt fjølbroytni. Og í hesum sáttmála bindur Danmark seg til at virða og vera við at varðveita vitan, uppfinningar og atburð hjá upprunafólki og bert nýta vitanina, um loyvi er givið frammanundan.

Maorar hava fyrr verið í stríðið við stórar altjóða fyrirkur. Fyri nøkrum árum síðani skifti Air New Zealand øll teppi í flogførum sínum og á flogvallum. Á nýggju teppunum var ein heilag mynd hjá maorum. Men maorar vildu ikki hava, at fólk skuldu ganga á hesi mynd, og tí kærdu teir. Málið endaði við, at flogfelagið gav seg og fekk teknað nýggj teppi.

Aase Bømler Olsen, stigtakari til Føroyska Listakalendaran 2002, her avmyndað við fyrsta eintakinum. Kápan á kalendaranum er í svartum og hvítum, men inni í kalendaranum eru hópin av litføgrum síðum

Mynd: Jens Kristian Vang

Føroysk list í kalendarara

- Føroysk list hevur áhuga úti í heimi og tí er upplagt at gera ein føroyskan listakalendar, sigur listakvinnan Aase Bømler Olsen, sum hevur tikið stig til Føroyska Listakalendaran 2002

LIST Turid Kjølbros

Saknar tú eitt størri fjølbroytni í útboðnum av souvenirs ella lutum, ætlað ferðafólki ella kenningum í útlondum, ber nú til at keypa ein føroyskan listakalendar. Tólv av navnamastu føroysku listfólkunum eru umboðað í Føroyska Listakalendaranum 2002, sum kemur í solumbúðirnar fyrsta dagin. Tikið stig til kalendaran hevur listakvinnan Aase Bømler Olsen, sum til dagligt starvast á Ferðaræðnum. Saman við Olivuri við Neyst, Tórbirni Olsen og Karsten Olgari Lamhauge hevur hon lagt kalendaran til rættis.

- Tað berandi í arbeiðinum at gera hendan kalendaran er at geva føroysk-

um listafólki umtalu og vísa, hvat tey kunnu. Føroysk list hevur áhuga úti í heimi og tí er tað eftir mínum tykki upplagt at gera ein føroyskan listakalendar. Í mínum arbeiði á Ferðaræðnum havi eg sæð ein tørv á einum slíkum kalendar. Eg havi saknað eitt størri úrval av lutum av góðari dygd, sum kunnu seljast ferðafólki, og fólk spyrja mangan eftir plakatum og líknandi, sigur Aase Bømler Olsen.

Endamálið við útgávu er sostatt at vísa føroyska list og gera tað møguligt hjá einum størri tali av fólki at ognar sær eitt endurprent av føroyskum listaverki. Listafólkin hava øll egnan stíl. Har eru máttmiklu penslastrokini hjá Ingálvi av Reyni, litføgru landsløgini hjá Zachariasi Heinesen, fuglabjörgini hjá Astri Lúhni, æviga bláa universið hjá Tróndi Patursson og sermerkta grafisku verkini hjá Aase Bømler Olsen. Kalendarin er á enskum, donskum og føroyskum, og øll listafólkin eru umboðað við einum verki, stuttari frágreiðing og persónslýsing. Støddin á kalendaranum er hóskaði, eisini til at verða

send út í heim við posti. Á innaru síðuni á kápunum er ein listi yvir listafólkin.

Dansk Færøsk kulturfond, Tórshavnar Býráð, Undirvísingar- og Mentamálastýrið, Mentanargrunnur Landsins og Listafelagið hava stuðlað útgávu, sum er sera kostnaðarmikil.

- Fyrireikingarnar til útgávu hava verið nógv meiri umfangandi enn eg hevði roknað við. Men gongur sølan væl, kann hugsast at vit halda fram at gera ein listakalendar á hvørjum ári.

Føroyski Listakalendarin 2002, sum kostar 148 krónur, verður til sølu frá nú av á kunningarstovum, í bókaðum og Listaskálanum. Kalendarin er prentaður í 1000 eintøkum.

Listaverkið fyri mars eitur Kvinna í reyðum. Aase Bømler Olsen hevur gjørt